

BOLALARNI MAKTABGA TAYYORLASHDA 4 “K” MODULI QO‘LLASH USULI

Fozilova Odina Nabiyevna

*Farg‘ona Davlat Universiteti, f.f.b.f.d (PhD), dotsenti
abobakirovaodina78@gmail.com. (+99891)045 36 76*

ORCID:0009-0003-7616-7612

KIRISH

Maktabgacha ta’limni uzluksiz ta’lim tizimining ajralmas, birlamchi bo‘g‘ini sifatida takomillashtirish bo‘yicha davlatimiz rahbari tomonidan qator muhim hujjatlar qabul qilindi. Maktabgacha ta’lim va umumiy o‘rta ta’limning uzluksizligi va uzviyligini ta’minlash, maktabgacha ta’lim sifati va samaradorligini yanada oshirish, sohada faoliyat yuritayotgan xususiy sektor vakillarini rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlash, ta’lim jarayoniga innovatsiyalarni, ilg‘or pedagogik va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish maqsadi qilib olingan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 30-sentyabr, PF-152 Farmoni “Maktabgacha ta’lim sifati va samaradorligini yanada oshirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”.

XXI asr ko‘nikmalari va turlari haqida umumiy tushuncha. 4K - kollaboratsiya, kommunikatsiya, kritik va kreativ fikrlash ko‘nikmalarining izohi, ularning domenlari va xususiyatlari, ulardan ko‘zlangan maqsad va vazifalar talab etadi.

Maktabgacha va maktab ta’lim vazirligining maktabgacha ta’limning davlat ta’lim dasturi doirasida kichik va o‘rta guruhlardagi bolalarda kognitiv, psixomotor va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish, katta va maktabga tayyorlov guruhlaridagi bolalarda bilim olish, kommunikativ va ijodiy kompetentsiyalarni shakllantirishga qaratilgan o‘quv-metodik materiallarni ishlab chiqish vazifasi belgilandi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotining pedagog xodimlarni uzluksiz kasbiy rivojlantirish, ta’lim va tarbiya jarayonlariga innovatsiyalarni, ilg‘or pedagogik va raqamli texnologiyalarni keng joriy qilish vazifalari muhim sanaladi.

Erta yoshdagi bolalarni ta’lim sohasini o‘rganish, ularning dinamikasi tasavvur, qiziquvchanlik va ishtiyoqining shakllantirishning ta’sir doirasida tarbiyachi faoliyati turadi. Tarbiyachi maktabgacha yoshdagi bolalar ongini rivojlanishi, ta’lim natijalarini ijobiy bo‘lishi uchun innovatsion metodologiyalarni o‘rganishi zarur. Ushbu metodologiya zaminida o‘yinlarning integratsiyasi jonli va samarali ta’limni rivojlantirishga asoslangan istiqbolli yo‘l va usullarini qo‘llash zarur.

Maktabgacha ta’lim va umumiy o‘rta ta’limning uzluksizligi va uzviyligini ta’minlash, maktabgacha ta’lim sifati va samaradorligini yanada oshirishda bolalarda kommunikativ, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlari hamda kollobarativ ko‘nikmalarni shakllantirish, ularning har tomonlama intellektual, estetik va jismoniy rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish ustuvor vazifalardan bo‘lib, takomillashga “Ilk qadam” davlat dastur maktabgacha yoshdagi bolalarni o‘ynab o‘rganishni nazarda tutib, oy va hafta mavzulari

bolalarni borliq haqidagi tasavvurlarini yanada boyitishga xizmat qiladi. Rivojlanish markazlari bolalarda tabiiy fanlar, texnologiya, injenerlik, san’at, ijodkorlik, matematika fanlarining amaliy jihatlarini ifodalaydi. Qurilish yasash va matematika markazi, qurish-yasash va elementar matematika ta’limiy faoliyatni, syujetli-rolli o‘yinlar va dramalashtirish markazi, badiiy adabiyot ta’limiy faoliyat va ijodiy o‘yinlarni ifodalasa, til va nutq markazi, nutq o‘stirish va savodga o‘rgatish ta’limiy faoliyatini, ilm fan va tabiat markazi atrof-olam va tabiat bilan tanishtirish ta’limiy faoliyatini, san’at markazi rasm chizish, loy yoki plastilin hamda applikasiya ta’limiy faoliyatlari bilan integrallashgan.

Ta’limiy rivojlantirishda maktabgacha ta’lim kontsepsiyasiga muvofiq pedagog L.S.Vigotskiyning quyidagi nazariyasiga tayaniladi “Har qanday faoliyat turining rivojlanishi quyidagicha bo‘ladi: avval kattalar bilan hamkorlikdagi, so‘ng tengdoshlari bilan birgalikdagi faoliyat amalga oshiriladi va nihoyat bolaning mustaqil faoliyati amalga oshiriladi” degan fikrlari rivojlantiruvchi markazlar faoliyatida o‘z samarasini ifodalaydi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotida har bir guruhlar uchun bola yosh xususiyatidan kelib chiqib “Maktabgacha ta’lim muassasalarida ta’im jarayonini mavzuli rejalashtirish” nomli o‘quv qo‘llama asosida rivojlantiruvchi markazlarda olib boriladigan ta’lim jarayoni ifodalangan

Masalan, katta guruh sentiyabrni birinchi haftasi “Mening qadrdon O‘zbekistonim”, mavzu: «Qurilish materiallaridan shahar quramiz».

Maqsad: Qurilish materiallari va turli kattalikdagi gishtchalardan mustaqil uylar qura oladi.

Kerakli jihozlar: qubiklar, geometrik shakllar, dekorativ o‘simliklar, shahar qurinishi tasvirlangan suratlar.

Faoliyatning borishi:

1. «Mening shahrim» mavzusidagi suratlarni kuzatish.
2. Shahar qurilishi rejasini tuzish.
3. Mustaqil qurish ishlarini amalga oshirish.
4. Do‘sti bilan suhbatga kirishish.
5. Do‘stining ishlarini taxlil etish va rag‘batlantirish.

Qushimcha: Tarbiyachi qurilish ishlarini bezatishda mayda qushimchalar (o‘yinchoqlar, mashinachalar, gulchalar)dan foydalanishni taklif etish.

Alohida e’tibor qaratiladi: Jamoada ishlash malakalari, shahar ko‘rinishini tasavvurida aks etishi.

Bu jarayon orqali bolalar matematik tasavvurlarni shakllantirish ta’limiy faoliyatidan olgan bilimlarini ifodalaydilar. O‘lchov, son sanoq, fazoviy hajm, shakl. Yana jarayonda bola nutq o‘stirish: (tovush madaniyati, bog‘lanishli nutq, nutqni gramatik tuzilishini shakllantirish va lug‘at boyligini faollashtirish), sensor tarbiya: (eshitish, ko‘rish, hid bilish, qo‘l barmoq mayda matorikasi), tabiat bilan tanishtirish: (gulchalar, o‘simliklar va daraxtlar), atrof olam: (kasb, hunar, uy, mahalla, vatan), etika: (jamoada ishlash, tejamkorlik, tozalik), estetika: (go‘zallik), texnologiya: (ijodkorlik qobiliyati, kreativ ko‘nikma), tasviriy faoliyat: (badiiy-estetik tafakkur va emotsional sezgirlik), jismoniy tarbiya: (irodaviy ruhiyat, harakat), kimyo: (bo‘yoq, plasmassa, taxta), chizmachilik:

(texnik detal va buyumlar) kabi bilimlarini egallashga qaratilgan. Bu albatta bolalarni uzliksiz ta’lim maktab ta’limiga sifatli tayyorlashni amaliy faoliyatini ifodalanadi.

Bu albatta ta’lim sifatini ko’tarib bolalarda kommunikativ, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlari hamda kollobarativ ko’nikmalarni shakllantirishni nazarda tutadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar va birinchi sinf o’quvchilari uchun turli xil ta’lim shakllari, shu jumladan, integral faoliyat asosida aniq faoliyat turlarini qo’llash, o’quv jarayonida bolalar o’zlarining tajribalaridan foydalanishlar uchun sharoit yaratadigan loyiha-tadqiqot faoliyatidan foydalanish, faoliyatni bolalarning kundalik (frontal, kichik guruhlar) hayoti, ularning mustaqil (o’yin, badiiy, konstruktiv va boshqa) faoliyati bilan o’zaro bog’liqligini ta’minlash, bolalar faoliyati mazmunini funksional ravishda simulyatsiya qilish amalga oshiriladi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotida va boshlang’ich maktabda ham rivojlantiruvchi muhitni qo’llab quvvatlash, bolalarda fikrlash, tasavvur (xayolot), qidiruv faoliyatini faollashtiradigan usullar, ya’ni o’rganishda muammolilik elementlarini yanada kengroq qo’llash, o’yin texnikasidan kengroq foydalanish, hissiy jihatdan ahamiyatli vaziyatlar, mustaqil amaliy faoliyat uchun sharoitlar yaratish, katta maktabgacha yoshdagi guruhlarda va boshlang’ich maktabning 1-sinfidagi darslarida bolalar faoliyatining barcha turlari, bolalarning muloqot shakllari o’zgartirishni amalga oshirish belgilangan.

Xulosa qilib aytganda, ta’limni integratsiyalashning asosiy maqsadi bolalarda tabiat va jamiyat haqidagi yaxshi tasavvur asoslarini qo’yish, asosiy fanlarni o’zlashtirish, predmetlar ichidagi va predmetlararo aloqalarni o’rnatish va olamdagi bor narsalarning qonuniyatlarini qulay yo’llar orqali tushinish imkonini beradi. Bu albatta maktabgacha ta’lim tashkilotlari rivojlantiruvchi markazlari faoliyatida amalga oshirilib, ularni tezroq o’rganish imkonini, ijtimoiy va interaktiv bo’lishi, mehnatsevar va sabrli bo’lishiga yordam beradi. STEAM ta’lim texnologiyasi asosida o’quv jarayoni amalga qo’llash, “Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlanishiga qo’yiladigan davlat talablari”ni bajarish orqali 1-sinf o’quvchilarida davlat ta’lim standartlarini amalga oshirishdagi uzviylik va uzliksizlikni ta’minlaydi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 30-sentyabr, PF-152 Farmoni “Maktabgacha ta’lim sifati va samaradorligini yanada oshirish bo’yicha qo’shimcha chora-tadbirlar to’g’risida”. Lex.UZ on-line.

2. “Maktabgacha ta’lim muassasalarida ta’im jarayonini mavzuli rejalashtirish” T:, 2018

3. Texnologiya fani konsepsiyalari va milliy o’quv dasturi. T: 2021.- 47 b.

4.O.Абобакирова. Общество с ограниченной ответственностью Издательство. Молодой ученый–2016– 734-736 С.

5.O.Абобакирова. Формирование у старших дошкольников эстетических чувств средствами кукольного театра. Молодой ученый, 2018. – 148-150 С.

6.O.Fozilova. Bolalarni maktabga tayyorlashda innovatsion yondoshuv usullari. FarDU.ILMIY XABARLAR. 2022.– 363-364